

Veilig en vrij in het verpleeghuis

Vriendelijk

Ik zit met Nikki en Deborah om tafel. In de hoek van de werkkamer ligt Jip te soezen. Hij is het hondje van Deborah en hoort op haar werkdagen ook bij afdeling De Vlindertuin in het Loosdrechtse verpleeghuis De Beukenhof. Zijn aanwezigheid schetst de sfeer zoals ik deze aantref op de afdeling. Rustig, vriendelijk en gastvrij.

Enthousiaste verzorgers

De 28 jarige Deborah begon 10 jaar geleden als helpende in de ouderenzorg en inmiddels is ze verpleegkundige niveau 4. Ze heeft gewerkt in grootschalige traditionele verpleeghuizen en in leefstijlgerichte kleinschalige woonvormen. Overal nam ze nieuwe inzichten en ervaringen mee en ze leert nog elke dag.

Nikki (23 jaar) is verzorgende 3 en wil ook verpleegkundige worden. Maar voorlopig blijft ze nog in De Beukenhof. Ze is erg gehecht aan haar werk en collega's. Nikki en Deborah vinden elkaar in hun enthousiasme voor het werk: ouderen met dementie ondersteunen bij hun welzijn. Aanpakkers zijn ze, die graag hun verantwoordelijkheid nemen en anderen daarin weten mee te nemen. Zij vertellen hoe zij de bewegingsvrijheid van hun bewoners hebben vergroot.

Brede aanpak

'Wij hebben het gelijk breed aangepakt', zegt Deborah, 'van begin af aan hebben wij gekeken naar alle dingen waarmee we de vrijheid en zelfstandigheid van bewoners inperken. Dus niet alleen vastbinden, maar ook de rolstoel op de rem zetten en boterhammen smeren voor bewoners die dat nog zelf kunnen. Met de [geeltjesmeting](http://www.innovatiekringdementie.nl/DynamicMedia/Marysia/InstructieGeeltjesmetingv s23.pdf) (<http://www.innovatiekringdementie.nl/DynamicMedia/Marysia/InstructieGeeltjesmetingv s23.pdf>) (PDF) van Maatregelen op Maat van Vilans *), zagen we hoe vaak we dat soort dingen deden.

Dat we zo breed keken, kwam doordat we ook al met allerlei andere veranderingen bezig waren voor een betere kwaliteit van leven voor onze bewoners. Kleinschalig wonen bijvoorbeeld. Al die dingen grepen in elkaar.'

Eenvoudige situaties eerst

Nikki: 'Vervolgens zijn we de makkelijkste dingen als eerste gaan veranderen. Niet meer standaard voor iedereen gesmeerde boterhammen klaarzetten, bijvoorbeeld. Maar mensen zelf laten smeren en als ze dat niet kunnen, telkens weer vragen wat ze vandaag op hun brood willen.'

Deborah: 'En wat ook bleek, is dat we heel vaak uit gewoonte bedhekken omhoog deden, ook als er geen enkel gevaar was. Bij mensen bijvoorbeeld die altijd heel rustig in bed lagen en geen enkele neiging hadden om er uit te komen. Nou, daar

konden we gelijk al veilig mee stoppen! En dat stimuleerde.'

Later vonden we ook voor ingewikkelder situaties oplossingen. Voor Meneer Jansen bijvoorbeeld. Hij was geopereerd aan een gebroken heup en mocht de eerste tijd absoluut niet staan en lopen. Een tafelblad op zijn rolstoel, werkte niet want dat haalde hij telkens weg. Toen hebben we een comfortabele stoel gevonden waar hij niet makkelijk uit kon, Die hebben we bij de vaste hangplek van zijn vrienden gezet, en daar heeft hij het nu erg naar zijn zin zonder de neiging om te gaan staan. Op dit moment gebruiken we geen zweedse banden meer

Goed communiceren

'Een ander punt is goede communicatie', vervolgt Deborah. 'We stellen onszelf en elkaar vragen, we spreken elkaar aan en letten erop dat wat we willen zeggen goed overkomt. Nikki is op een gegeven moment binnen het team de trekker van het project geworden, gewoon omdat zij daarin goed is'. Nikki: 'We hoeven niet alles precies hetzelfde te doen en van onze verschillen kunnen we vaak leren. En als het nodig is nemen we echt de tijd voor vragen die er leven. Bijvoorbeeld wanneer je nou wel en niet een rem op de rolstoel zet. Zo ontwikkelen we gezamenlijke normen en criteria'.

Stappenplan

Deborah: 'Als we dachten dat we bij een bewoner het bedhek, onrustband of verpleegdeken ofzo konden afschaffen, dan pakten we dat stapsgewijs aan. Nikki maakte daarvoor ons 7-Stappenplan. Dat gaf duidelijkheid en vertrouwen, ook aan familie.'

Het 7 Stappenplan voor het inzetten, afschaffen of veranderen van vrijheidsbeperkende maatregelen. Afdeling De Vlindertuin in het Loosdrechtse verpleeghuis De Beukenhof

- Stap 1: Na signalering van probleemsituatie maakt contactverzorgende, in overleg met collega's, een plan van aanpak.
- Stap 2: De contactverzorgende legt het plan voor aan de BOPZ-arts.
- Stap 3: De BOPZ-arts en de contactverzorgende bespreken het plan en bedenken waar nodig betere alternatieven.
- Stap 4: De contactverzorgende overlegt met de eerste contactpersoon / vertegenwoordiger van de cliënt over het plan. Bij akkoord geeft de eerste contactpersoon / vertegenwoordiger toestemming voor de uitvoering van het plan door het zetten van een handtekening onder het plan.
- Stap 5: De contactverzorgende start de uitvoering van het middel of de maatregel:

- Informeert de collega's over het plan.
- Bergt het plan op in het cliëntdossier en verwerkt het:
 - Verwerken in het zorgleefplan / zorgovereenkomst.
 - Verwerken in de ADL-lijst.
 - Invullen van het formulier: overzicht en evaluatie middelen en maatregelen.
- Hij spreekt het plan door met de cliënt.
- Hij zorgt voor de aanwezigheid van noodzakelijke materialen
- en/of instellingen van apparatuur en controleert of deze
- functioneren voordat met het middel of maatregel wordt gestart.

Stap 6: Dagelijks wordt geobserveerd of de toepassing functioneert en hoe het gaat met de cliënt. Waar nodig wordt gerapporteerd over de gang van zaken. Minimaal één maal per maand wordt door de contactverzorgende verslag gedaan over de effecten van de toepassing. De leidinggevende houdt de maandregistratie M&M bij.

Stap 7: Systematisch wordt in iedere zorgovereenkomstbespreking de voortgang besproken met de BOPZ-arts en de cliënt(vertegenwoordiger). Ook tijdens de papieren visite van de BOPZ-arts wordt de voortgang besproken, in ieder geval maandelijks a.d.h.v. de maandregistratie M&M. Wanneer mogelijk wordt de toepassing gestopt of vervangen door een beter alternatief. Vindt er een wijziging plaats, dan start stap 1 weer.

Nieuwe hulpmiddelen

Nikki: ' We hebben beschikking gekregen over allerlei moderne hulpmiddelen, zoals apparatuur die ons waarschuwt als een bewoner onrustig raakt. Bewegingsmelders bijvoorbeeld en apparaten die reageren op geluid van bewoners. Die moderne hulpmiddelen bieden meer vrijheid dan de ouderwetse, maar zijn voor ons evenzogoed vrijheidsbeperkende maatregelen.

Daar gaan we dus net zo kritisch mee om. Bij sommige bewoners laten we daarom het licht aan gaan als ze uit bed komen, bij anderen niet. Bij sommigen brandt er 's nachts bewegwijzeringsverlichting, bij anderen niet. Bij ene bewoner willen we al een signaal als hij gaat praten, bij de ander pas als hij lang roept. Wat bij de ene bewoner een uiting van onrust is, hoeft dat namelijk bij de andere totaal niet te zijn.

Protocol met heldere afspraken

Deborah: 'Ja, ook met de moderne hulpmiddelen gaan we kritisch om. Hiervoor hebben we een training gehad. En in het begin moesten de medewerkers alles aan Nikki en mij voorleggen. Op die manier konden we met elkaar nieuwe normen en richtlijnen ontwikkelen. Op een gegeven moment heb ik die vastgelegd in een protocol. Hierin is vastgelegd wanneer bepaalde hulpmiddelen mogen worden

ingezet, wie daarover beslist en wie wanneer bepaalde apparatuur mag instellen of wijzigen. Alle apparatuur is ook beveiligd met codes, je kunt dus niet zomaar even iets veranderen'.

Familie

'De communicatie met familie is in onze aanpak heel belangrijk. We zijn begonnen met een nieuwsbrief waarin we uitlegden wat we gingen doen en waarom. En als we daarna familie belden om te overleggen over het afbouwen van een maatregel, dan kregen we vaak de reactie: 'Oh, ik verwachtte uw telefoontje al'. Dat neemt niet weg dat niet alle familieleden even ver willen gaan als wij. Wij zijn dat gaan accepteren en handhaven soms een bedhek of band, terwijl we dat eigenlijk niet zouden willen'.

Nikki: ' Maar bij nieuwe bewoners maken we van begin af aan de afspraak dat deze oude vrijheidsbeperkende maatregelen in principe taboe zijn. Daarnaast laten we familieleden van begin af aan inzien dat 100% veiligheid niet mogelijk is, voor niemand en nergens. Ook bij ons niet, al doen we er natuurlijk alles aan.'

Ongelukken

'We hebben twee keer een heel vervelend ongeluk meegemaakt. Een bewoonster overleed na een heupbreuk die zij opliep toen een medebewoner haar uit de stoel haalde. We hadden er veel verdriet over en toen kwam het erop aan! Hadden we fouten gemaakt of niet? We leerden dat dit niet het geval was. Gelukkig zag de familie dat ook zo.

Bij een ander ongeluk hadden we wel een fout gemaakt. In een nieuwe kleinschalige woonvorm stonden in het begin de spullen nog niet op de goede plek. Zo kon een bewoonster bij de schoonmaakspullen komen. Ze zag de fles aan voor limonade en schonk de andere bewoners gezellig een glaasje in, met alle gevolgen van dien. Na dit ongeluk was familie natuurlijk erg van streek en had hun vertrouwen in ons een flinke knauw gekregen: als dit fout kon gaan, hoe zit het dan met de rest?' Deborah: 'Het was zo geweldig hoe het team dat opving. Zonder veel woorden begreep iedereen dat men het vertrouwen moest terugwinnen, en dat hebben ze dan ook in korte tijd gedaan. Natuurlijk door de fouten te herstellen, maar ook door extra aandacht te geven aan al die dingen die ook normaal gesproken voor familie gevoelig kunnen zijn. De uiterlijke verzorging bijvoorbeeld. Geweldig deden ze dat!

Houding

Op dit moment is het afschaffen van vrijheidsbeperking niet meer een belangrijk onderwerp. De overgang naar kleinschalig wonen staat nu op de voorgrond. Ook daar maakt familie zich soms zorgen over: hoe moet dat met één verzorgende in de woongroep als er vier bewoners ziek zijn, vragen ze dan bijvoorbeeld. Ik kan hen dan geruststellen, door te vertellen dat de kans dat dit gebeurt heel klein is, en dat als het toch zou gebeuren er altijd een oplossing voor komt. Desnoods kom ik midden in de nacht mijn bed uit om te assisteren. Die inzet hebben we met elkaar en dat geeft familie en onszelf

vertrouwen.

Management

We hebben goede verzorgenden, maar we kunnen ook rekenen op het management. Geld voor moderne hulpmiddelen. Jaarlijks training en coaching rond de dingen die dan spelen. Vorig jaar hebben we ons op 'bejegening' gericht, nu spitsen we de scholing en coaching van onze trainster letje Luiken toe op 'omgaan met probleemgedrag'. Die extra steun helpt ons zeer!

Gewoon leven

Op weg naar de uitgang maak ik een verzorgende een compliment over de fris uitzierende paarse douchestoel die ze voortduwt. 'U mag er inzitten hoor', laat ze me lachend weten. Ik zou het zo gedaan hebben. In de hal bij de voordeur hangt een grote wandfoto van de Loosdrechtse plassen; het gebied waar het huis ligt en waar veel van de bewoners hun leven hebben geleefd. Rond het restaurant zie ik een komen en gaan van bewoners, familie en vrijwilligers. Ik denk; het is een verpleeghuis, maar wel één waar gewoon geleefd wordt, zo te zien.

Protocol te bestellen

In een beknopte 6 pagina's heeft De Beukenhof de afspraken rond alle oude en moderne vrijheidsbeperkende maatregelen, zoals domotica, vastgelegd. Het protocol is in de praktijk ontwikkeld en getest op duidelijkheid en bruikbaarheid. Instellingen die zich eigen werk willen besparen kunnen het voor de prijs van € 500 aanschaffen.

Voor meer informatie: Deborah van Heijningen, 035-5888555.

d.vanheijningen@inovum.nl

*) [Geeltjesmeting](#)

(<http://www.innovatiekringdementie.nl/DynamicMedia/Marysia/InstructieGeeltjesmetingsvs23.pdf>) (PDF)

Maatregelen op Maat (incidentmeting)

Tweemaandelijks meting van *afgesproken* en *niet afgesproken* maatregelen

Gedurende 1 week plakt elke medewerker op een wandbord een geeltje bij elke maatregel die genomen wordt.

Op het geeltje schrijft hij / zij: eigen naam, welke maatregel en waarom, bij wie, tijdstip,

- Geel: afgesproken maatregel
- Roze: niet afgesproken
- Zwarte stip bij verzet